

Bevarandeplan för Natura 2000-området Ersmarksberget

Blåsippor. Foto: Andreas Garpebring

Fastställd av Länsstyrelsen: 2017-03-24
Namn och områdekod: Ersmarksberget, SE0810429
Kommun: Umeå
Skyddsstatus: Natura 2000: Särskilt bevarandeområde (SAC)
Övrigt skydd: Frivilligt avsatt av markägaren
Markägare: Fortifikationsverket
Förvaltare: Länsstyrelsen Västerbotten
Area: 20,4 ha

Karta

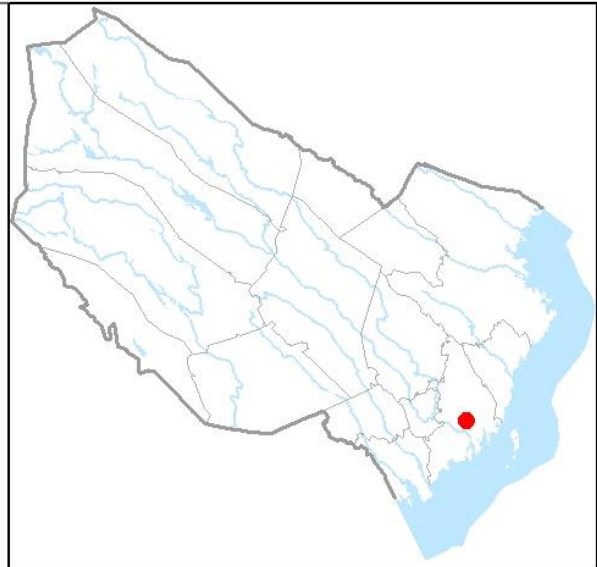
Ersmarksberget
Områdeskod: SE0810429
Kommun: Umeå
Area: 20,4 ha

Länsstyrelsen
Västerbotten

Gräns för Natura 2000-området

0

0,25

0,5

 Kilometer

Natura 2000

Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. I Sverige har vi ca 4 000 Natura 2000-områden varav ca 250 finns i Västerbottens län. För varje område finns naturtyper och/eller arter utpekade. Syftet med Natura 2000-området är att bidra till att de för området utpekade naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus i Sverige och EU, vilket innebär att de utpekade arternas och naturtypernas utbredningsområde, areal, populationsutveckling och andra kvaliteter finns och kan bevaras.

Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan upprättad. Här beskrivs de utpekade naturtyperna och arterna, deras bevarandetilstånd i det specifika området, samt vilka bevarandemål som har satts upp för dem. Om åtgärder och skötsel krävs för att uppnå målen beskrivs de också. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen.

Bevarandeplanen ska fungera som vägledning och stöd om någon form av exploatering blir aktuell. De naturvärden som finns i respektive Natura 2000-område får inte påverkas negativt och därför krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka bevarandevärdena i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området om de riskerar att påverka områdets bevarandevärden. Detta regleras i miljöbalken 7 kap 28-29§§. Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsens miljöenhet före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Utpekade naturtyper enligt Art- och habitatdirektivet

7140 Öppna mossar och kärr	2,2 ha
7230 Rikkärr	0,4 ha
9010 Taiga	0,2 ha
9050 Näringsrik granskog	2,8 ha

Utpekade arter enligt Art- och habitatdirektivet

1949 Norna

Beskrivning av området

Ersmarksberget är knappt 26 hektar stort och ligger bara några kilometer utanför Umeå tätort, i en ostsluttning på Umeå Garnisons militära övningsfält. Berget består av basiska bergarter och är tydligt påverkat av rörligt markvatten, vilket ger förutsättningar för en rik flora. Här växer Natura 2000-arten norna, samt arter som skogsfru, nattviol, vitsippa, blåsippa, örnbräken och tibast.

Skogen är till större delen frisk, örtrik och grandominerad, med varierande andel lövträd. Hela området har varit tydligt påverkat av skogsbruk, och en stor andel av skogen har ännu inte nått mogen ålder. I området finns också partier med myrmark, bl.a. rikkärr i direkt anslutning till lokalen för norna. Enligt Våtmarksinventeringen hyser rikkärret höga naturvärden. Kärret växer igen och håller på att förlora sin karaktär av rikkärr, till exempel är gräsull troligen borta. Övriga myrar är fattigkärr som delvis är påverkade av körning med terrängfordon.

Diken i området har troligtvis en negativ påverkan på hydrologin. Väster om området har det legat en soptipp som i senare tid har täckts av jordmassor. Tack vare närheten till Umeå är området lättillgängligt för besökare, även om platsen kan vara avlyst i samband med militära övningar. En skylt finns som upplyser om när området är avspärrat.

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs Fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

Förekomsterna av norna, den näringsrika granskogen vari den växer samt områdets rikkärr.

Motivering

På Ersmarksberget växer den sällsynta nornan, och området är den enda kustlokalen för arten i länets södra del. Den näringsrika granskogen med dess speciella hydrologi hyser även en mängd andra ovanliga arter. I rikkärren finns ytterligare ovanliga arter, framför allt av mossor och kärlväxter.

Prioriterade åtgärder

I området finns idag ett antal diken som bör läggas igen. Om skogen blir för sluten för nornan kan det bli aktuellt att försiktigt öppna upp den.

Beskrivning av utpekade naturtyper

7140 Öppna mossar och kärr

Naturtypen inkluderar mossar och kärr som är öppna eller mycket glest trädbevuxna och inte ha mer än 30 % krontäckning. På Ersmarksberget finns två små, intermediära kärr i den östra delen som klassas hit. Den ena har 5-10% krontäckning och den andra är i princip helt öppen.

Bevarandetillstånd idag

Bedöms vara ogynnsamt. Det sker en igenväxning på båda myrarna och hydrologin är troligtvis klart påverkad; i norr finns ett djupt dike; och i väst och sydöst vägar som troligtvis även de har avvattande effekt.

Bevarandemål

Hydrologin spelar en mycket viktig roll och ska inte försämrans genom t.ex. dikning eller exploatering. Myrarnas struktur, funktion och typiska arter ska finnas kvar. Naturtypen ska vara fortsatt öppen. Arealen ska inte minska.

7230 Rikkärr

Som rikkärr klassas minerotrofa myrar och rika källmiljöer där ständig tillförsel av baskatjonrikt vatten från omgivningen sker. pH-värdet i myren är vanligen 6 eller högre. Här finns en speciell flora och fauna som varierar med t.ex. krontäckningsgrad, kalkhalt och näringsförhållanden. Rikkärret på Ersmarksberget ligger nedanför bergets östsluttning, och är ett litet öppet parti med sparsamma inslag av brunmossor och kärlväxter som indikerar rika förhållanden. De rika partierna verkar krympa och rikkärrensarten gräsull är troligen försvunnen. Övriga delar av samma myr är fattiga.

Bevarandetillstånd idag

Bedöms vara ogynnsamt. Det finns avvattande diken i området. Kärrret har förlorat typiska arter under de senaste 40 åren, något som kan vara kopplat till en störd hydrologi.

Bevarandemål

Hydrologin och hydrokemin spelar en mycket viktig roll och ska inte försämrans genom t.ex. dikning, exploatering eller försurning. Kärrrets struktur, funktion och typiska arter ska finnas kvar. Naturtypen ska vara fortsatt öppen.

9010 Taiga

Som taiga räknas skog med relativt liten påverkan och vars strukturer och funktioner liknar dem i en urskogsartad skog eller en naturskog. Viktigt är att det finns en skoglig kontinuitet och att träden är i olika åldrar och storlekar. På Ersmarksberget är ett stråk längs bergsryggen klassat som taiga. Skogen här har troligtvis aldrig kalavverkats men är ändå påverkad av skogsbruk, och en del strukturer som är typiska för taiga saknas.

9050 Näringsrik granskog

Den näringsrika granskogen växer oftast på basisk berggrund med rörligt markvatten. Fältskiktet är i huvudsak präglad av de näringsrika förhållandena och är ofta artrikt. På Ersmarksberget är de centrala delarna klassade som näringsrik granskog. Rörligt markvatten gör skogen frodig och örtrik. Skogen är dock påverkad av skogsbruk och saknar en del strukturer, t.ex. en större andel död ved.

Bevarandetillstånd idag för taiga och näringsrik granskog

Bedöms vara gynnsamt. Skogen är tydligt påverkad av skogsbruk men huser ändå naturskogskvalitéer. Om skogen lämnas orörd av skogsbruk kommer dessa värden att öka över tid.

Bevarandemål för taiga och näringsrik granskog

Hydrologin spelar en mycket viktig roll och ska inte försämrans genom t.ex. dikning. Naturtypen ska utgöra en god livsmiljö för framförallt nornan och andra arter i området. Naturtypen ska huvudsakligen präglas av naturliga processer och träd i olika åldrar och dimensioner ska finnas. Död ved ska finnas i stor mängd och olika grader av nedbrytning. Arealen ska inte minska.

Beskrivning av utpekade arter

1949 Norna

Norna växer i frisk till fuktig barrskog. Växtplatsen utgörs normalt av halvöppna lokaler på sluttningar med rörligt, basiskt markvatten på kalk- eller grönstensunderlag.

Bevarandetillstånd idag

Bedöms vara ogynnsamt. När området upptäcktes 1920 fanns ca 200 blommande nornor inom ett litet område, men under de senaste åren har antalet varit högst en tiondel så många. Möjligen kan populationen vara utsatt för olaglig plockning och uppgrävning. Skogen har också blivit tätare och mörkare vilket kan ha påverkat nornan negativt.

Bevarandemål

Populationen i området ska vara livskraftig och inte minska i antal eller utbredning. Livsmiljön ska ha en naturlig hydrologi och ett fuktigt mikroklimat. Skogen den lever i ska hysa träd i olika åldrar och dimensioner.

Hotbild

De utpekade bevarandevärdena är i stor utsträckning beroende av en ostörd hydrologi, och således utgör hydrologisk påverkan det största hotet mot området. Diket längs områdets norra gräns är djupt och har en avvattnande effekt. Kärret har under senare år börjat växa igen; dess värden hotas och bedöms försämrans med tiden. Längs vägen finns diken som bedöms ha lägre avvattnande effekt.

Plockning och uppgrävning av norna är ett potentiellt hot. Ersmarksberget ligger nära Umeå och är lättillgängligt för sådan olaglig verksamhet.

Avverkning eller andra skogsbruksåtgärder är ett potentiellt hot, men eftersom området är frivilligt avsatt av markägaren får inget skogsbruk förekomma här. Däremot kan nornan gynnas av att man försiktigt öppnar upp delar av skogen och på så sätt släppa ner mer ljus.

Klimatförändringar riskerar på sikt att påverka nederbörd, temperatur, snötäcke osv. så mycket att vissa arter, artgrupper eller hela system minskar eller försvinner.

Övriga verksamheter som kan påverka områdets värden innefattar terrängkörning och annat markslitage; exploatering såsom väg- och anläggningsbyggen; täktverksamhet såsom berg- och torvtäkt; kalkning och gödsling. Dessa och liknande verksamheter kan påverka området även om de bedrivs utanför områdets gränser.

Bevarandeåtgärder

Skyddsåtgärder

Ersmarksberget är ett Natura 2000-område och har det skydd enligt miljöbalken som gäller samtliga Natura 2000-områden i landet. Alla verksamheter och åtgärder, innanför och utanför området, som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området är tillståndspliktiga enligt 7 kap 28-29 §§ miljöbalken. Området är också frivilligt avsatt av markägaren Fortifikationsverket, vilket innebär att inget skogsbruk får förekomma här.

Nornan är fridlyst enligt Miljöbalken 8 kap 1-2 §§ med stöd av 7 § Artskyddsförordningen (2007:845). Det är förbjudet att plocka, gräva upp eller på annat sätt skada fridlysta växter.

Skötselåtgärder

De diken som finns bör läggas igen, framförallt det stora diket i området norra kant. Avvattningsvägarna bör ses över och om möjligt åtgärdas för att förbättra hydrologin. Skogen ska lämnas för fri utveckling. Eventuellt kan försiktig avverkning av enstaka träd komma ifråga för att förbättra livsmiljön för nornan och andra arter som gynnas av halvöppna förhållanden.

Ytterligare information

På naturvardsverket.se kan du hitta mer information om Natura 2000.

I Naturvårdsverkets kartverktyg [Skyddad natur](#) kan du hitta kartmaterial och fakta om skyddade områden. Man kan ladda ner gränser och naturtypskartor (NNK) för alla eller enstaka områden.

I Skogsstyrelsens kartverktyg [Skogens pärlor](#) kan du bl.a. hitta information om skogar med höga naturvärden.